

ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТСЬКО-ЕКОЛОГІЧНИХ КЛУБІВ В ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ ЗАКЛАДАХ

Петько Л.В.

Суспільна проблема: виховання у підростаючого покоління почуття національної самосвідомості, поваги до духовних скарбів, історії, культури, традицій українського народу, а також інших народів, до скарбів рідної природи.

У зв'язку з загостренням екологічних проблем, перед сучасною педагогікою стоять невідкладні завдання щодо підготовки підростаючого покоління, здатного вивести людство зі стану глибокої екологічної та духовної кризи.

Настав час виховувати молодь не в традиції якомога більше брати від природи, а в гармонійному співіснуванні з природою, раціональному використанні та відтворенні її ресурсів, у психологічній готовності оберігати природні багатства. У розв'язанні цих завдань провідну роль відіграє екологічна освіта молоді [1].

У м. Василькові (Київська область) вчителі біології об'єдналися в клубі „Еколог” (керівник Г.Г. Педько), мета якого є засвоєння наукових знань про природу, які можуть бути використані для охорони і примноження її багатств, оволодіння нормами правильної поведінки в природному середовищі, активізація діяльності учнів по поліпшенню оточуючого середовища, стимулювання у школярів соціально-комунікативної активності, виховання у них етичних та естетичних почуттів.

Акцентуємо увагу на акціях, конкурсах всеукраїнської природоохоронної кампанії, які проводить Всеукраїнська екологічна Ліга:

„Зимуючі птахи”. Проводиться акція у січні, основною метою якої є залучення учнів до підгодівлі птахів, що зимують на Васильківщині; „День птахів” – ця акція проводиться у березні у формі свята „День зустрічі птахів”; „Піклування про птахів” – проводиться акція в грудні. Учні залучаються до виготовлення годівничок з пластикових пляшок, коробок, різноманітних пакувальних матеріалів; «Первоцвіти» – проводиться акція в лютому – березні, яка спрямована на збереження перших весняних квітів, більшість з яких занесена до Червоної книги України; «Посади своє дерево» – перший етап проводиться в березні - квітні, а другий – в вересні-жовтні («Марш парків»). Ця акція передбачає влаштування алей, садів, парків, висадження окремих дерев.

«Чистий світ» – у рамках цієї акції започатковано обласний конкурс на „Краще шкільне подвір'я”.

У рамках Всеукраїнської кампанії „Жива вода – до чистих джерел” проводиться прибирання берегів річок, русел, джерел, території поблизу інших природних водойм, а також укріплення берегів шляхом висаджування верб та інших дерев. В ході акції „Не рубай ялинку”, яка спрямова-

на не тільки на попередження незаконного вирубування хвойних дерев, а й на формування громадської думки про „ялинкову проблему” шляхом пропаганди заміни ялин, сосен аранжуванням з гілок хвойних дерев. проводиться обласний конкурс „**Замість ялинки – зимовий букет**”.

Тому при організації туристсько-екологічних клубів стоять такі завдання:

1. Залучити учнів середніх та старших класів до широкої пропаганди екологічних знань серед школярів усіх вікових груп.
2. Цілеспрямоване виховання у школярів переконань про необхідність охороняти і вивчати природу.
3. Формувати у дітей екологічні поняття про цілісність природних комплексів рідного краю та України в цілому, їх динаміку і шляхи використання.
4. Усвідомленість учнями наявності глобальної екологічної проблеми і переживання за долю всього живого, тривоги з приводу зростаючого забруднення навколишнього середовища.
5. Усвідомлення школярами під час практичних робіт про необхідність дбайливого ставлення та дотримання правил спілкування з природою.
6. Стимулювання в учнів соціально-комунікативної активності, формування почуття патріотизму та національної гідності до своєї країни, оберігати та примножувати її надбання.
7. Виховання у підростаючого покоління етичного та естетичного ставлення до навколишнього середовища.

Кожен навчальний рік у школах міста Василькова розпочинається акцією «Мій голос я віддаю на захист природи», яка триває весь навчальний рік і складається з декількох номінацій: конкурс малюнків, плакатів, газет, віршів, казок на екологічну тематику; конкурс екологічних агітбригад; конкурс „Замість ялинки-букет”, у рамках акції „Не рубай ялинку”; конкурс на найзатишній кабінет; пропаганда здорового способу життя.

В акції „Мій голос я віддаю на захист природи” беруть участь не тільки діти, а й вчителі шкіл міста. Серед них проводиться конкурс кращих позакласних заходів екологічної спрямованості та конкурс уроків екологічних знань. В школах міста працюють екологічні театри, в яких сценарії пишуть і учні, і вчителі (ЗОШ № 1, ЗОШ № 4, ЗОШ 3). Так в ЗОШ № 2 працює екологічний театр „Промінь сонця”, який представив на Всеукраїнському фестивалі віршовану п'єсу „Не рубай ялинку” і маленькі вихованці зайняли III місце. В таких театрах діти працюють творчо, надаючи вирішенню екологічних проблем характеру гри, а також відбувається особистісно-розвиваючий підхід у виховному процесі. Такі спектаклі з задоволенням дивляться і старшокласники, і дорослі, і малеча.

Будучи активними учасниками всіх акцій, які проводить Всеукраїнська екологічна Ліга („Збережи ялинку”, „Первоцвіт”, „Прибери планету”, „Марш парків”, „Зимуючі птахи”, „День птаха”), учні беруть участь у роботі МАН, де виступають з екологічними проектами покращення екологічної ситуації в місті та районі, що спонукає школярів розглядати ці проблеми з наукової точки зору.

Так, учні ЗОШ № 2 написали та захистили роботу по темі „ Екологічна ситуація міста Василькова”, де з’ясували, що у місті немає приросту населення, смертність перевищує народжуваність, переважно вмирають від хвороб серцево-судинної, дихальної систем та на рак.

Увійшли в практику роботи шкіл „Уроки серед природи”, які плануються згідно з визначеними датами народного календаря. Спілкування з природою сприяє екологічному вихованню, тому що узгоджується не тільки з темпоритмом життя українців, а й з біологічним годинником місцевості України. „Урок серед природи” – це активна навчально-пізнавальна діяльність. Водночас – це урок святковий, адже діти йдуть у гості до природи. Ці уроки – ілюстративно-пошукові, уроки-спостереження, дослідницькі. Як результат – формується поведінка в довкіллі як у лабораторії природи, де не можна бешкетувати, робити шкоду.

Учителі біології тісно співпрацюють зі станцією юних натуралістів. Так, в ЗОШ № 2, ЗОШ № 4, ЗОШ № 8, ЗОШ № 9 продуктивно працюють екологічні гуртки, що сприяють покращенню знань учнів з предметів природничого циклу. Зацікавленість школярів екологічними проблемами міста стимулює до пошуків шляхів покращення стану довкілля. Гуртківці створюють у школах агітгрупи, які показують у молодших класах вистави екоатру, випускають газети на екологічну тематику, готують та проводять екологічні акції.

Важливе місце у вирішенні екологічних завдань займає туристсько-екологічна робота, яка є одним із джерел збагачення учнів знаннями про рідний край, природу, виховання бережливого ставлення до неї.

Підлітки, які відвідують туристські, еколого-туристські гуртки стають зовсім іншими: людянішими, добрішими, ініціативними, самостійними, відповідальними. Вони завжди допоможуть товаришеві, не скривдять слабшого, дбайливо ставляться до природи, охороняють її, також набувають навичок догляду за своїм майном, зовнішнім виглядом, приготуванням їжі, збереженням продуктів та безліч інших умінь, які знадобляться в майбутньому самостійному житті.

Під час подорожей у дітей формуються сталі екологічні переконання у ставленні до природи чи можуть діти з такими почуттями ціннісного, прекрасного нашкодити їй, поламати дерево чи злякати тваринку? Говорячи про туристсько-екологічну роботу слід зупинитися на маршруті „Екологічна стежка”, розробленого працівниками станції юних натуралістів м. Василькова.

Історія організації пізнавальних туристських маршрутів у природу налічує більш як півстоліття. У різних країнах вони називаються по-різному: „Стежина природи”, „Наукова траса”, „Екологічна стежина”. Як правило, такі туристські маршрути прокладаються в цікавих або унікальних куточках природи. Їх основна мета – взаємодія трьох компонентів: відпочинку, навчання та виховання.

„Екологічна стежина” міста Василькова це є:

1. Прокладено маршрут, визначено місця зупинок, складено опис зупинок, на основі яких можна скласти буклети або путівники.
2. Проведено маркування екостежини, тобто до дерев прикріплені кольорові смужки з надписами.
3. Визначено місця, де встановлюються стенди, які можна поділити на три групи: інформаційні, пізнавальні, емоційні.
4. Складено паспорт стежини, де зазначено повний опис зупинок (екскурсійних об’єктів).

До того ж Київська обласна організація Всеукраїнської дитячої спілки „Екологічна варта” проводить щорічний конкурс, який складається з двох етапів. Перший - оцінка екологічного стану та природокористування в таборі, результати заносяться на „Екран конкурсу”, а за сумою балів всіх днів визначається переможець (показники становлять: загальна чистота в таборі, наявність ями для сміття, відсутність рубки зелених насаджень, належний стан посуду та його збереження).

Другий – екологічний конкурс-вікторина. Представники команд отримують картку із запитаннями, тестами за програмою загальноосвітнього закладу, де юні туристи-екологи дають короткі відповіді „Так” чи „Ні”. Переможець визначається за сумою балів.

Таким чином, екотуризм є засобом позашкільної природоохоронної освіти та виховання молоді, має більш соціальне ніж економічне коріння, є одним із різноманітних виховних засобів, адже сприяє розвитку духовних і фізичних сил людини, виховує патріотизм, любов до Батьківщини

В умовах туристської подорожі стимулюється соціально-комунікативна активність підлітків в процесі міжособистісної взаємодії дітей, але головною метою подорожі виступає науково-пізнавальна діяльність, спостереження за навколишнім середовищем та його охорона. До сфери екологічного туризму належать сільський, альтернативний та культурологічний туризм.

Сільський туризм охоплює в собі відвідування ферм і сіл з метою заглиблення в сільську атмосферу життя. *Альтернативний туризм* – це подорожі до місць з напруженою або критичною екологічною ситуацією, що мають на меті підвищення якості середовища, відтворення ландшафтного розмаїття. *Культурологічний туризм* передбачає подорожі, метою яких є вивчення і збереження місцевих спільнот, їхньої культурно-традиційної спадщини.

Підсумовуючи вищесказане, можна визначити за головну мету туристсько-екологічних клубів – формування екологічної культури, свідомості та екологічного мислення, стимулювання соціально-комунікативної активності школярів, їх творчих здібностей та навичок до самостійного пізнання світу, самореалізації дитини.

Такі клуби спрямовані на ефективному функціонуванні таких освітньо-виховних напрямів як регіонально-культуровідтворюючого, індивідуально-групового окультурення, міжетнічно-консолідуючого, природовідповідно-соціалізуючого, культурного удосконалення фізичних якостей людини [2, с. 48].

А саме ж зміст екологічної освіти може бути спрямовано на такі форми роботи – уроки-мандрівки, екологічні читання, екологічні проекти учнів на основі соціального опитування, конференції та семінари за участю науковців та студентів, очищення джерел та їх благоустрій, годування тварин та птахів взимку, конкурси (доробок з природного матеріалу, малюнків, фото, плакатів, композицій), екологічні фестивалі, виступи екологічних бригад, засідання круглого столу, творчі доробки МАН та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма розвитку краєзнавства на період до 2010 року / Постанова Кабінету Міністрів України від 10 червня 2002 року.
2. Обозний В.В. Краєзнавча освіта в системі професійної підготовки вчителя: Дис. ... д-ра пед. наук. – К., 2001. – 522 с.

АНОТАЦІЯ

В статті окреслюється процес стимулювання соціально-комунікативної активності школярів шляхом організації та роботи туристсько-екологічних клубів, проектування особистісного розвитку учня загальноосвітнього навчального закладу.

Ключові слова: туристсько-екологічний клуб, соціально-комунікативна активність, природоохоронні акції, відпочинок, навчання, виховання.

ANNOTATION

The article is discovered stimulation of social-communicative activity of teenagers personality in process of touristic-ecological activity and organization of touristic-ecological clubs in a course of studying process of a comprehensive school.

Key words: touristic-ecological club, teenager, rest, social-communicative activity, system of orientations, education.